

16.12.2022

VN/34179/2022
VN/34179/2022-MMM-1

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle hallituksen esitykseen 140/2014 vp liittyneiden lakien soveltamisesta

Eduskunta on vastauksessaan EV 229/2014 vp edellyttänyt, että maa- ja metsätalousministeriö antaa eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuosittain selvityksen lakien soveltamisesta. Edellä mainittu eduskunnan vastaus liittyi hallituksen esitykseen laeiksi Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain ja maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 140/2014 vp). Hallituksen esityksessä edellä mainittuihin lakeihin liittyvillä laeilla tarkoitettiin maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain ja maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamista.

Pyyntöön viitaten maa- ja metsätalousministeriö toimittaa liitteenä seuraavan selvityksen.

Tämä selvitys on lähetetty vain sähköisenä.

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Minna-Mari Kaila

Yksikön päällikkö

Arja-Leena Kirvesniemi

Liitteet Maa- ja metsätalousministeriön selvitys

Jakelu Maa- ja metsätalousvaliokunta

Tiedoksi Eduskunta, Tuire Taina
Eduskunta, Susanna Paakkola
Eduskunta, Marjo-Riitta Seppälä

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

Eduskunta on vastauksessaan EV 229/2014 vp edellyttänyt, että maa- ja metsätalousministeriö antaa eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuosittain selvityksen lakien soveltamisesta.

Edellä mainittu eduskunnan vastaus liittyi hallituksen esitykseen laeiksi Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain ja maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 140/2014 vp). Hallituksen esityksessä edellä mainittuihin lakeihin liittyvillä laeilla tarkoitettiin maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain ja maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamista.

Pyydettyä selvityksenä maa- ja metsätalousministeriö esittää kunnioittaen seuraavaa.

1. Yleistä hallituksen esitykseen kuuluneista laeista

Hallituksen esitykseen kuuluneiden lakien muutokset tulivat voimaan 1. päivänä tammikuuta 2015. Maa- ja metsätalousministeriön lähtökohtana lakien soveltamisessa, niitä alempiasusteisten säädösten antamisessa ja Maaseutuviraston (1.1.2019 alkaen Ruokaviraston Maaseutuviraston ja Elintarviketurvallisuusviraston yhdistyttyä) ohjauksessa, on ollut se, että tulkinnot ovat Euroopan unionin lainsäädännön mukaisia ja siten turvataan käytettävissä olevin keinoin EU-rahoituksen täysimääräinen tulouttaminen.

Sen selvittämiseksi, miten yhteisen maatalouspolitiikan vuonna 2013 aloitettuun uudistukseen liittyneitä säännöksiä on oikeuskäytännössä sovellettu, maa- ja metsätalousministeriö on käynyt läpi Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan lakkauttamisen jälkeen, eli vuoden 2014 syyskuusta alkaen, syksyyn 2017 asti annetut Hämeenlinnan hallinto-oikeuden viljelijätukia koskevat päätökset (143 kappaletta) sekä vastaavat korkeimman hallinto-oikeuden päätökset (18 kappaletta).

Vuoden 2022 aikana ei ole ilmennyt sellaisia hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä, jotka olisivat muuttaneet vuonna 2017 valiokunnalle annetun vastaavan selvityksen (Dnro 2058/01.06.02/2017) johtopäätöksiä.

2. Siirtymäkausi eli vuodet 2021 ja 2022

Komissio julkaisi 1.6.2018 asetusehdotuksensa EU:n uudeksi yhteiseksi maatalouspolitiikaksi (YMP) (COM(2018) 392-394 final) vuosille 2021–2027. Komission vuoden 2020 jälkeistä yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevissa asetusehdotuksissa edellytettiin, että jäsenvaltiot panevat YMP:n strategiasuunnitelmansa täytäntöön 1.1.2021 lähtien. Tämän edellytyksenä olisi ollut se, että jäsenvaltiot olisivat toimittaneet YMP:n strategiasuunnitelmansa komissiolle viimeistään 1.1.2020 ja että komissio hyväksyisi nämä suunnitelmat vuoden aikana. YMP:n uudistusta koskevien ehdotusten käsittely kuitenkin viivästyi alkuperäisestä aikataulusta, eivätkä jäsenvaltiot voi soveltaa uusia YMP:n strategiasuunnitelmia 1.1.2021 alkaen. Tämän vuoksi vuosille 2021 ja 2022 vahvistettiin siirtymävaiheen sääntöjä, joilla varmistetaan joustava siirtyminen uusiin tukiedellytyksiin ja tukien jatkuvuus uuden kauden alkamiseen saakka. Siirtymäsäännöissä säädetään tiettyjen siirtymäsäännösten vahvistamisesta Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) ja Euroopan maatalouden tukirahaston (maataloustukirahasto) tukea varten vuosina 2021 ja 2022 sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013, (EU) N:o 1306/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 muuttamisesta varojen ja soveltamisen osalta vuosina 2021 ja 2022 ja asetuksen (EU) N:o 1308/2013

muuttamisesta varojen ja tällaisen tuen jakamisen osalta vuosina 2021 ja 2022 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2020/2220. Asetuksen mukaan siirtymäkausi eli vuodet 2021 ja 2022 edellyttää nykyisen oikeudellisen kehyksen soveltamista pidempään ja tiettyjen sääntöjen mukauttamista. EU:n rahoituksen osuus suomalaiselle maataloudelle ja maaseudulle ratkaistiin heinäkuussa 2020 tehdyllä kauden 2021–2027 rahoituskehyspäättöksellä.

Siirtymäkauden säädökset mahdollistavat Etelä-Suomen kansallisen tuen maksujen jatkumisen häiriöttä.

Vuoden 2022 osalta siirtymäkauden toimeenpano on onnistunut ilman erityisiä poikkeamia lukuun ottamatta EU:n kokonaan rahoittamiin tuotantosidonnaisiin eläinpalkkioihin komission vaatimuksesta tehtyjen muutosten vaikutusta. COVID-19-pandemiasta johtuen sallittiin edelleen eräitä valvontapoikkeuksia.

3. Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain (193/2013) muuttaminen

Lakiin Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain, jäljempänä *tukilaki*, muuttamisesta sisältyi ne kansalliset säännökset, joita tilatukijärjestelmän muuttuminen perustukijärjestelmäksi, aktiiviviljelijäsäännökset, uudet Euroopan unionin kokonaan rahoittamat tukimuodot (viherryttämistuki, nuorten viljelijöiden tuki ja tuotantosidonnaiset tuet) ja niiden käyttöönotto Suomessa edellytti. Näistä ns. suoriin tukiin kuuluvista tukijärjestelmistä säädetään tarkemmin Euroopan unionin lainsäädännössä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1307/2013, komission delegoitu asetus (EU) 639/2014 ja komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 641/2014 muutoksineen).

Tukilain nojalla on annettu seuraavat valtioneuvoston asetukset vuonna 2022:

- Valtioneuvoston asetus perustukijärjestelmän kansallisen varannon käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n muuttamisesta (65/2022)
- Valtioneuvoston asetus perustuesta, viherryttämistuesta ja nuoren viljelijän tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (66/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavista lypsylehmä-, nauta-, uuhi- ja kuttupalkkioista, teuraskaritsa- ja teuraskilipalkkiosta sekä peltokasvipalkkiosta (79/2022)
- Valtioneuvoston asetus täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä niiden ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten noudattamisen valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 2 muuttamisesta (127/2022)
- Valtioneuvoston asetus perustuesta, viherryttämistuesta ja nuoren viljelijän tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen 13 ja 15 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (271/2022)
- Valtioneuvoston asetus täydentävien ehtojen hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen väliaikaisesta muuttamisesta (308/2022)
- Valtioneuvoston asetus Euroopan unionin rahoittamien eläintukien valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (347/2022)
- Valtioneuvoston asetus perustuesta, viherryttämistuesta ja nuoren viljelijän tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (400/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2021 maksettavista lypsylehmä-, nauta-, uuhi- ja kuttupalkkioista, teuraskaritsa- ja teuraskilipalkkiosta sekä peltokasvipalkkiosta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (401/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavista lypsylehmä-, nauta-, uuhi- ja kuttupalkkioista, teuraskaritsa- ja teuraskilipalkkiosta sekä peltokasvipalkkiosta annetun valtioneuvoston asetuksen 25 §:n muuttamisesta (970/2022)
- Valtioneuvoston asetus perustuesta, viherryttämistuesta ja nuoren viljelijän tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (971/2022)

- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavista lypsylehmä-, nauta-, uuhi- ja kuttupalkkioista, teuraskaritsa- ja teuraskilipalkkiosta sekä peltokasvipalkkiosta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (982/2022).

Tuotantosidonnaisten tukien osalta komissio hyväksyi siirtymäkauden vuotta 2022 koskien sen, että rahoitusosuus säilyi suhteellisesti yhtä suurena osuutena kokonaisrahoituksesta kuin edellisenäkin vuonna. Eläinperusteisten tuotantosidonnaisten tukien hakemista ei voitu komission vaatimuksesta toteuttaa aiempaan tapaan osallistumisilmoituksen perusteella suoraan nauta- ja lammaseläinrekisterijärjestelmien tietoja hyväksi käyttäen. Komission näkemysten perusteella Suomessa oli siirryttävä vuoden 2022 alussa vuosittaiseen hakemusmalliin. Eläinpalkkioiden osalta vuosi on ollut haastava niin tuottajille kuin hallinnolle. Tämä johtui komission myöhään syksyllä 2021 antamista tulkintaohjeista, joissa komissio esitti aiemmasta poikkeavia tulkintoja muun muassa siitä, että tukea voi maksaa vain yhdelle tilalle hakuvuoden aikana. Lisäksi komission tarkastuksen perusteella jouduttiin siirtymään vuosittaiseen hakemukseen, viitepäivän käyttöönottoon ja sonnipalkkion tilallapitoaikaan. Näistä muutoksista seurasi myös aiempaa lyhempi tuen kertymäjakso. Jakson lyhentymisellä ei kuitenkaan ollut vaikutusta maksettavan tuen kokonaismäärään. Covid-19-epidemiaan liittyvät muutokset on kuvattu alla kansallisten tukien ja suorien tukien lain yhteydessä.

Komission tarkastukset ja rahoitusoikaisuriskin vähentämiseen pyrkivät laskelmat ovat edelleen vuonna 2022 eläinpalkkioiden osalta työllistäneet erityisesti Ruokavirastoa. Komission lopulliset päätökset toteutettavista rahoitusoikaisusta eli Suomeen kohdistuvan EU-rahoitusosuuden vähennyksestä komission katsoman säädöstenvastaisen toiminnan takia on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä numero 157 ja 229 vuodelta 2022 (EUVL L 157, 10.6.2022, s. 15 ja EUVL L 299, 18.11.2022, s. 20).

Perustuen kansalliseen varantoon varatusta rahamäärästä kului kahdeksantena toimeenpanovuonna noin 230 000 euroa. Varannon määrän tarkastelu tulevia vuosia varten ei ole enää tarpeen, koska YMP:n tulevan toimeenpanokauden perustulotukea saatiin yksinkertaistettua luopumalla tukioikeuksista.

Euroopan unionin suoriin tukiin vuonna 2015 lisätyn uuden ympäristövaatimuksen (viherryttämistuki) kansallisissa valinnoissa, kuten esimerkiksi käyttöön otetut ekologist alat ja metsäisyyspoikkeuksen hyödyntäminen, yhtenä tavoitteena on ollut, että viherryttämistuen toimeenpano muodostuu mahdollisimman yksinkertaiseksi ja että viljelijöille aiheutuva hallinnollinen taakka lisääntyy mahdollisimman vähän. Viherryttämistuen ehdoista on soveltamisen kannalta esiin noussut erityisesti pysyvien nurmien säännöt, joihin myös maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnitti huomiota mietinnössään 24/2014 vp ja edellytti hallitusta käymään neuvotteluja Euroopan komission kanssa menettelyn muuttamiseksi. Lisäksi valiokunta edellytti hallitusta neuvottelemaan komission kanssa pysyvien nurmien osalta sellaisen ratkaisun, että tuotantosuunnan muuttaminen tai pellonomistuksen taikka hallinnan siirtäminen eri tuotantosuuntaa harjoittavalle tilalle on jatkossa mahdollista ilman pysyvistä nurmista aiheutuvia lisärajoitteita. Hallitus kävi tiiviisti neuvotteluja Euroopan komission kanssa eduskunnan edellyttämällä tavalla vuonna 2014 ja vuoden 2015 alkupuolella. Euroopan komissio ei kuitenkaan hyväksynyt Suomen vaatimuksia. Neuvotteluja asiasta jatkettiin vuonna 2016 komissiovaikuttamisen ja tapaamisten yhteydessä muun muassa viherryttämistuen yksinkertaistamisesitysten ja vuonna 2017 ns. Omnibus-asetuksen eli yleisen rahoitusasetuksen ja siinä yhteydessä muutettavien perusasetusten käsittelyn yhteydessä. Suorien tukien perusasetuksen muutos mahdollistaisikin tiettyjä muutoksia pysyvien nurmien sääntöjen soveltamiseen, kuten kynnön huomioon ottamisen pysyvän nurmen muodostumisen katkaisijana. Muutos vastaa osittain Suomen esityksiä, mutta eroaa niistä siten, että Suomi oli esittänyt kynnön sijaan mainintaa muokkauksesta. Alemman asteisen delegoidun säädöksen muutos liittyen pysyvän nurmen sääntöihin tuli voimaan 20.11.2018. Sen ja komission vuonna 2019 julkaistun pysyvän nurmen työasiakirjan muutoksen perusteella arvioitiin vuonna 2019 pysyvän nurmen määritelmän muutosten toimeenpanomahdollisuudet. Vuosina 2020-2022 Suomessa ei pysyvän nurmen määritelmässä oteta huomioon kynnä.

Omnibus-asetuksen muutokset mahdollistivat pienehköjä muutoksia viherryttämistuen viljelyn monipuolistamisen vaatimusten laskuperusteisiin sekä ekologiseksi alaksi katsottavien kasvilajien suhteen. Aktiiviviljelijän kieltolistan soveltamisesta luovuttiin 1.1.2019 lukien, kun Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain muutos (1264/2018) tuli voimaan. Muutos yksinkertaistaa tuenhakua ja valvontaa sekä vähentää hallinnollista taakkaa sekä rahoitusoikaisuriskiä haastavasti valvottavissa olevista vaatimuksista.

EU:n kokonaan rahoittamaa vuonna 2015 käyttöön otettua suoriin tukiin kuuluvaa nuoren viljelijän tukea haki vuonna 2022 yhteensä noin 3 000 viljelijää ja tukea myönnettiin noin 2 700 viljelijälle. Tukiehdot täyttävät hakemukset kattoivat noin 124 000 hehtaaria. Hakijan tukikelpoisuuden tarkastaminen on lisännyt kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten työmäärää merkittävästi tällä toimeenpanokaudella, koska tuen edellytysten täyttymistä ei voi todeta suoraan tukihakemuksen tiedoista.

Valkuaiskasvituotannon turvaamisen tarve on tullut esiin muun muassa Covid-19- epidemian yhteydessä. Tästä syystä siirtymäkauteen liittyvien ratkaisujen yhteydessä komissiolle ilmoitettiin, että tuotantosidonnaisen tuen nautapalkkioon käytettävissä olevista määrärahoista siirretään C-tukialueen kahdesta toimenpiteestä yhteensä 2,7 miljoonaa euroa valkuaiskasveista maksettavaan tuotantosidonnaiseen tukeen (peltokasvipalkkioon) vuoden 2020 tapaan. Lisäksi komissio hyväksyi vuoden 2021 tapaan esityksen 0,5 milj. euron lisäyksestä sokerijuurikkaan tuotantosidonnaiseen tukeen. EU:n tuotantosidonnaisen nautapalkkion siirrot valkuaiskasveille ja sokerijuurikkaalle kompensoitiin naudanlihantuottajille korottamalla vastaavalla määrällä kansallista C-tukialueen tukea.

Ukrainan sodan vaikuttaessa maataloustuotteiden kysyntään ja tarjontaan otettiin käyttöön poikkeus, joka mahdollisti viherryttämistuen ekologisen alan kesannon (EFA-kesanto) käyttämisen viljelyyn, laiduntamiseen ja sadonkorjuuseen.

4. Maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) muuttaminen

Kansallisten tukien lakia muutettiin ennen kaikkea tukikokonaisuuden yhdenmukaistamiseksi sekä vastaamaan Suomen Euroopan komissiolle tekemiä esityksiä kansallisesta tuesta. Kansallisen tuen saamisen edellytyksenä olevasta yläikärajasta luovuttiin. Lisäksi kansallista tukea hakevan hallinnassa olevaa viljelykseen soveltuvaa peltoa koskevaa vaatimusta nostettiin kolmesta hehtaarista viiteen hehtaariin (puutarhatiloilla puolesta hehtaarista yhteen hehtaariin).

Lakia on muutettu lailla 1403/2015 väliaikaisen kansallisen lisätuen osalta sekä laeilla 1692/2015 ja 203/2018 nuoren viljelijän tuen osalta.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain nojalla on annettu seuraavat valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetukset vuonna 2022:

- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavasta Etelä-Suomen kansallisesta tuesta (80/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavasta pohjoisesta tuesta (81/2022)
- Valtioneuvoston asetus sokerijuurikkaan viljelijöille vuodelta 2022 maksettavasta kansallisesta tuesta (88/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2021 maksettavasta sokerijuurikkaan kuljetustuesta (110/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2021 maksettavasta pohjoisesta tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:n muuttamisesta (147/2022)
- Valtioneuvoston vuodelta 2021 maksettavien kansallisten kasvintuotannon tukien ja kotieläintukien valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 ja 18 §:n muuttamisesta (182/2022)

- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavien kansallisten kasvintuotannon tukien ja kotieläintukien valvonnasta (186/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavasta Etelä-Suomen kansallisesta tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 ja 5 §:n muuttamisesta (269/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavasta pohjoisesta tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen 17 ja 19 §:n muuttamisesta (270/2022)
- Valtioneuvoston asetus poronhoitovuodelta 2022/2023 maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta (470/2022)
- Valtioneuvoston asetus poikkeuksellisesta mukautustuesta ja sen lisätuesta maataloustuottajille vuonna 2022 (471/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavasta pohjoisesta tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (472/2022)
- Valtioneuvoston asetus vuodelta 2022 maksettavasta lihan ja vuodelta 2021 maksettavasta maidon kuljetusavustuksesta sekä vuodelta 2022 maksettavasta eräiden kotieläintalouden palvelujen tuesta (863/2022)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus kasvihuonetuotannon tuesta vuonna 2022 (93/2022)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien hallinnosta vuonna 2022 (282/2022)

Covid-19-epidemian takia kansallisten tukien valvontaan vuosilta 2020, 2021 ja vuodelle 2022 tehtiin EU-muutosten tapaisia muutoksia valvontamäärän vähentämiseksi asetuksilla 182/2022 ja 186/2022.

5. Maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) muuttaminen

Maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain muutokset koskivat pääsääntöisesti sitä, että laissa olleet viittaukset Euroopan unionin lainsäädäntöön muutettiin vastaamaan voimassa olevaa Euroopan unionin lainsäädäntöä. Lisäksi kuntien ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) tehtäviin tehtiin joitain muutoksia. Kuntien tehtäviin lisättiin paperisiin karttaliitteisiin piirrettyjen kasvulohkorajojen siirtäminen sähköiseen järjestelmään.

Näistä tukijärjestelmien hallinnointiin ja toimeenpanoon liittyvistä seikoista säädetään tarkemmin Euroopan unionin lainsäädännössä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1306/2013, komission delegoitu asetus (EU) 640/2014 ja komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 809/2014 muutoksineen).

Edellä suorien tukien lain yhteydessä on kuvattu valtioneuvoston asetukset, joissa osassa valtuutena on myös toimeenpanolain säännöksiä. EU:n kokonaan rahoittamiin tuotantosi-donnaisiin eläinpalkkioihin liittyviä toimeenpanon haasteita on kuvattu edellä suorien tukien lain yhteydessä.

Kevään 2022 päätukihakemukset voitiin lähettää verkkoasiointipalvelu Vipussa 5.5.2022 lähtien. Vipu-palvelussa oli aiempien vuosien tarkisteiden lisäksi kuudentena vuonna käytössä uusia tarkisteita ja toimintoja, jotka auttoivat viljelijää varmistamaan, että hakemuksen tiedot ovat oikein ja tukiehdot täyttyvät. Päätukihakun piti päättyä aiempaan tapaan 15.6.2022. Hakumenettelyssä ei siten tarvittu erillistä kylvötietojen muutosilmoitusta, mikä omalta osaltaan yksinkertaisti hakumenettelyä. Viimeisenä hakupäivä 15.6.2022 havaittiin kaksi erilaista ongelmaa Suomi.fi palvelussa ilmenneen häiriön takia vahvassa tunnistautumisessa ja järjestelmän kannassa. Ongelmien havaitsemisen jälkeen tehtiin päätös jatkaa tukihakua yhdellä päivällä 16.6.2022 asti. Tämä oli mahdollista EU:n lainsäädännön muuttuessa siten, että hakuaika on kokonaan kansallisesti päätettävissä. Viimeisenä hakupäivänä hakemuksia jätettiin 483 kappaletta, joista uusia perustettuja hakemuksia oli 148 kappaletta. Myös mehiläistuesta hakuaikaa jatkettiin verkkoasiointin tunnistautumis- ja kantaongelmien

vuoksi 16.6.2022 asti. Mehiläistuen hakemuksia jätettiin sähköisesti 362 kappaletta ja paperilla 76 kappaletta.

Kaikkiaan tukihakemuksia jätettiin 45 780 kappaletta. Paperisia hakemuksia jätettiin 2 096 kappaletta, joka vastaa osuudeltaan 4,7 % kaikista hakemuksista (edellisenä vuonna osuus oli 5,7 %). Viimeisenä hakupäivänä tehtiin 148 hakemusta ja viimeinen kello 23.53. Uutisoinnilla ja eri viestintäkanavilla olevilla tiedotteilla pyrittiin kannustamaan viljelijöitä jättämään hakemukset ajoissa, koska kyberhyökkäykset alkoivat yleistymään. Lisäksi viljelijöille lähetettiin tekstiviestimuistutus 10.6.2022 ja 15.6.2022. Muistutuksista ja kyberuhista huolimatta tukihakemuksia jätettiin viimeisinä päivinä runsaasti. Vahvana suosituksena tästä on, että tuenhakijalla olisi jatkossa toinen vahva tunnistautumistapa verkkoasiointiin sekä, että tuenhakija jättäisi hakemuksensa hyvissä ajoin ennen viimeistä hakupäivää paniikin välttämiseksi.

Vipu-palvelussa oli viidettä vuotta käytössä mahdollisuus lisätä hakemukselle liitteitä, jolloin paperisten liitteiden erilliseltä toimittamiselta pystyi välttymään. Myös maanomistajien hallinnassa olevien tukioikeuksien käsittelyn laajennetut palvelut olivat edelleen käytössä. Jo kuudetta kertaa tukihaussa oli Vipuneuvojan alustava arvio maatilalle myönnettävistä tuesta. Viljelijä pääsi katsomaan tukiarviota valittuaan tuet, joita aikoo hakea. Tukiarvio sisältää jokaisen tuen arvioidun kokonaissumman ja mahdollisia tukien laskentaan liittyviä huomautuksia. Vipuneuvojan Tukioikeudet-välilehdellä oli maatilan tukioikeuksien käyttö edelliseltä vuodelta. Lisäksi viljelijä näki samalta välilehdeltä, jos tukioikeuksia oli liikaa tai liian vähän verrattuna ilmoittamaansa tukikelpoiseen pinta-alaan. Muut Vipuneuvojan käyttöön vakiintuneet tarkisteet liittyivät esimerkiksi monimuotoisuuspeltoihin, saneerauskasveihin ja pelto-kasvipalkkioon.

Vipu-mobiilin ensimmäinen tuotantoversio sisältäen maksettujen tukien osion saatiin viljelijöiden käyttöön 16.6.2022. Vipu-mobiilissa (aiemmin selvityspyynnöt) on toteutettu vahva tunnistautumistapa verkkoasiointiin ja toteutuneiden maksutietojen näyttäminen. Vuonna 2022 kokeiltiin sovelluksen kautta selvityspyynnön lähettämistä valvonnoissa. Myöhemmin Vipu-mobiiliin sisällytettiin myös tiedot peltolohkoista ja valtuutettujen henkilöiden kirjautuminen.

Vuonna 2022 testattiin satelliittiseurantaa seuraavan vuoden eli YMP:n uuden toimeenpanokauden ensimmäisen vuoden laajempaa käyttöä varten. Vuonna 2022 kerättiin tietoa niittohavainnoista yhdessä ELY-keskusten kanssa, jotta käytettävissä on lisädataa niiton tunnistamista varten. Satelliittiseurannan dataa verrattiin maastossa otettuihin kuviin niiton tunnistuksen toimivuuden varmistamiseksi.

Ruokavirasto on kerännyt huhtikuusta 2021 alkaen palautetta Vipu-palvelun käyttäjiltä heti hakemuksen tai ilmoituksen jättämisen jälkeen lähetetyllä kyselylinkillä. Vastauksia on kertynyt vuoden 2021 aikana yli 500 kpl. Vastaaajista 89 % kertoo olleensa tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen asiointiinsa Vipu-palvelussa.

Euroopan unionin peruslainsäädännöstä tulee vaatimus maksujen suorittamisesta vasta sitten kun sekä hallinnollinen että paikan päällä tehtävä valvonta on saatettu loppuun. Tähän on poikkeuksena ainoastaan maaseudun kehittämistukien ennakkomaksun mahdollisuus sen jälkeen, kun hallinnolliset valvonnat on saatettu päätökseen. Näiden säännösten noudattamatta jättäminen johtaa EU-palautuksen keskeytykseen ja/tai menettämiseen. Näiden menetysten välttämiseksi maksuaikataulut on sopeutettu voimassa oleviin Euroopan unionin säädöksiin.

Maidon kansallista tuotantotukea on maksettu vuonna 2022 aiempien vuosien tapaan joka kuukausi ja yhteensä noin 160 miljoonaa euroa.

Keväällä 2022 jatkettiin vuoden 2021 tukien maksamista ja maksettiin vuoden 2022 tukien nakoita. Vuoden 2021 alkuperäisrotujen kasvattamisen tuen loppumaksun maksaminen aloitettiin 10.3.2022 ja tukia maksettiin vajaat 0,4 miljoonaa euroa. Puutarhatuotteiden varastointituen maksaminen aloitettiin 21.4.2022 ja tukea maksettiin noin 1,9 miljoonaa euroa.

Kasvihuonetuotannon tuen ennakoiden maksaminen aloitettiin 21.4.2022 jolloin maksuun tuli noin 95 % vuonna 2022 haetusta kasvihuonetuesta. Tuen ennakointia maksettiin kasvihuoneyrittäjille yhteensä lähes 24 miljoonaa euroa, mikä on 9 miljoonaa euroa enemmän kuin 2021 vastaavana ajankohtana. Kansallisten kotieläintukien maksaminen viljelijöille alkoi myös huhtikuussa. Maksuun tulivat samaan aikaan sekä vuoden 2021 loppumaksut että vuoden 2022 tukien ennakot. Vuoden 2021 loppumaksuja Ruokavirasto maksoi viljelijöille yhteensä noin 37,5 miljoonaa euroa ja vuoden 2022 ennakointia noin 77,5 miljoonaa euroa. Huhtikuun lopussa maksuun tulivat vuoden 2021 loppumaksut (15 %) ohjelmakauden 2014–2020 ympäristösopimuksista kosteikon hoito sekä maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito. Loppumaksuja maksettiin yhteensä noin 2,6 miljoonaa euroa.

Luonnonhaittakorvauksen kotieläinkorotuksen, luomukorvauksen kotieläinkorotuksen ja luonnonmukaisen kasvintuotannon korvauksen loppumaksun (15 %) maksaminen aloitettiin 19.5.2022. Luonnonhaittakorvauksen kotieläinkorotusta Ruokavirasto maksoi yhteensä noin 48 miljoonaa euroa ja luonnonmukaisen tuotannon korvausta noin 22 miljoonaa euroa, josta kotieläinkorotuksen osuus oli noin 15 miljoonaa euroa.

Vuonna 2021 haettujen viljelijätukien maksaminen jatkui kesäkuussa loppumaksuilla perustuesta, viherryttämistuesta, nuoren viljelijän EU-tuesta, peltokasvipalkkiosta ja EU:n nautaja- ja lypsylehmäpalkkiosta sekä EU:n lammas- ja vuohipalkkiolla (100%). Näiden tukien myötä maksuun tuli yhteensä noin 49 miljoonaa euroa. Maksuja jatkettiin loppumaksulla ympäristökorvauksen ympäristösitoumuksesta, eläinten hyvinvointikorvauksesta sekä kurki-, hanhi- ja joutsenpellot –ympäristösopimuksista. Maksuun tuli yhteensä yli 66 miljoonaa euroa. Syyskuussa maksuun tuli puolestaan rahoituskurin perusteella leikatun osuuden palautus vuodelta 2021.

Ruokavirasto aloitti 6.10.2022 luonnonhaittakorvauksen ja luonnonmukaisen kasvintuotannon korvauksen ennakoiden maksamisen maataloille. Ennakkomaksujen osuus oli 85 % korvauksen määrästä. Normaalisti ennakkona voidaan maksaa 75 % korvauksesta, mutta osuus oli suurempi EU-komission hyväksymän Covid-19-epidemiaan liittyvän tilanteen takia. Lisäksi korotukseen vaikutti Venäjän Ukrainaan tekemän hyökkäyksen negatiivinen vaikutus jo ennestään vaikeaan maatalouselintarvikealan tilanteeseen. Luonnonhaittakorvauksen ennakkona maksettiin viljelijöille yhteensä noin 504 miljoonaa euroa. Ennakkona maksettava summa oli noin 80 miljoonaa euroa tavanomaista korkeampi Ukrainan kriisin takia käyttöön otetun maatalouden huoltovarmuuspaketin ansiosta. Luonnonmukaisen kasvintuotannon korvauksen ennakkomaksujen yhteissumma oli noin 42 miljoonaa euroa. Ruokavirasto maksoi lokakuussa myös poro- ja mehiläistalouden kansallisia tukia yhteensä noin 6 miljoonaa euroa. Lokakuussa maksettiin vuoden 2022 kasvihuonetuen loppumaksuna 5 %, jolloin kokonaistuen määräksi muodostui noin 40 miljoonaa euroa. Marraskuun alussa maksuun tuli lisäksi metsämarjojen ja -sienten varastointituki.

Ruokavirasto aloitti ympäristökorvauksen sopimusten ennakoiden maksaminen 10.11.2022 alkaen, 17.11.2022 alkaen ympäristökorvauksen sitoumusten ennakoiden sekä 24.11.2022 alkaen alkuperäisrotujen kasvattamiseen perustuvista sopimuksista ennakoiden maksamisen. Eläinten hyvinvointikorvauksen ennakoiden maksamisen alkoi puolestaan 24.11.2022. Maatalouden ympäristökorvauksen ennakot maksettiin siten sekä ympäristösitoumuksen että -sopimusten perusteella. Sitoumusten perusteella ennakkona maksettiin yhteensä noin 185 miljoonaa euroa. Ohjelmakauden 2014–2020 ympäristösopimusten mukaisia korvauksia maksettiin noin 15 miljoonaa euroa ja alkuperäisrotujen sopimusten mukaisia korvauksia noin 1,5 miljoonaa euroa. Ennakkona maksettava osuus oli 85 % ympäristökorvauksen kokonaismäärästä. Vuosien 2014–2020 alkuperäiskasvien ylläpitosopimuksen perusteella maksettava korvaus tuli maksuun kokonaan joulukuussa.

Eläinten hyvinvointikorvauksen ennakkona maksettiin eläintiloille yhteensä noin 40 miljoonaa euroa. Sika- ja siipikarjatiloihin korvausta maksettiin noin puolet vuoden 2022 korvauksesta tilan ilmoittaman eläinmäärän perusteella. Nauta-, lammas- ja vuohitilat saivat korvauksen 1.1. ja 30.6. väliseltä ajalta eläinrekistereihin kertyneiden eläinyksikköjen perusteella.

Kansallisesti rahoitetut peltotuet tulivat maksuun 24.11. alkaen. Kansallisia peltotukia eli yleistä hehtaaritukea, pohjoista hehtaaritukea, nuoren viljelijän tukea ja sokerijuurikkaan kansallista tukea maksettiin maataloille yhteensä noin 19,5 miljoonaa euroa.

Luonnonhaittakorvauksen loppumaksuja maksettiin 9.12. alkaen yhteensä noin 89 miljoonaa euroa, joka on noin 15 prosenttia korvauksen kokonaismäärästä, kun korvauksen ennakot (85 %) maksettiin maataloille lokakuussa.

Joulukuussa maksettiin EU:n suoria tukia vuodelta 2022 yhteensä noin 440 miljoonaa euroa. Ensimmäisessä maksuerässä maksettiin perustukea noin 238 miljoonaa, viherryttämistukea noin 147 miljoonaa, nuoren viljelijän EU-tukea vajaat 10 miljoonaa ja tuotantosidonnaista peltokasvipalkkiota noin 16 miljoonaa euroa. Joulukuussa näitä tukia maksettiin siten noin 95 prosenttia vuoden 2022 tukimäärästä. Myös vuoden 2022 EU:n nauta- ja lypsylehmäpalkkion 1. eränä maksettiin joulukuussa noin 32 miljoonaa euroa.

Vuonna 2022 haettuja viljelijätukia maksettiin maataloille hakuvuoden aikana yhteensä noin 1,65 miljardia euroa. Luvussa on mukana kuukausittain maksettava maidon tuotantotuki noin 160 miljoonaa euroa ja kohdassa 7 kuvattu maatalouden huoltovarmuuspaketti. Viljelijät voivat tarkistaa maatilalleen maksetut tuet Vipu-palvelusta.

Covid-19-epidemian aiheuttamien liikkumisrajoitusten huomioimiseksi komissio antoi edellisen vuoden tapaan asetusmuutoksen, jolla EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien viljelijätukien ja täydentävien ehtojen valvontamäärää oli mahdollista vähentää. Myös muita, muun muassa uutta teknologiaa hyödyntäviä, poikkeuksia valvonnan suorittamiseen sallittiin.

Valvontaseuraamusten yksinkertaistamisen tuloksena vuonna 2016 saatuja muutoksia päästiin soveltamaan seitsemännettä kertaa. Muutokset mahdollistivat seuraamusten laskeamisen ruokintapäivien perusteella siten, että laskentamalli ottaa huomioon eläinten todellisten tilallaolopäivien määrän kalenterivuonna. Myös asetuksen (EU) 640/2014 muutoksen mahdollistamia eläinpalkkioiden seuraamusten lievennyksiä on sovellettu vuonna 2022. Pinta-alapuolella sovellettiin seitsemännettä vuotta portaatonta ja lievempää seuraamuskäytäntöä osaan EU:n kokonaan ja osittain rahoitamiin tukijärjestelmiin sekä ns. keltaisen kortin lievempää seuraamuskäytäntöä.

Täydentävien ehtojen puolella sovellettiin kuudennetta kertaa eläinten hyvinvointia ja elintarviketurvallisuutta koskevien täydentävien ehtojen vaatimusten lievennyksiä. Lisäksi eläinten merkinnän ja rekisteröinnin täydentävien ehtojen valvonnassa sovellettiin kuudennetta kertaa EU-ohjeistuksen mahdollistamaa uutta käytäntöä, jossa inhimillisen erehdyksen takia myöhästyneistä ilmoituksista ei aina aiheudu seuraamuksia.

Lisäksi ns. Omnibus-asetuksen muutosten johdosta maatalojen neuvontapalveluiden valintamenettelyä oli mahdollista yksinkertaistaa, kun maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain muutos (1265/2018) tuli voimaan 1.1.2019. Samalla lakiin lisättiin myös kansalliset säännökset uusien tekniikoiden käyttämisestä valvonnassa. Covid-19-epidemiatilanteen takia erityisesti valokuvia hyödynnettiin valvonnassa jo kolmantena valvontavuotena.

Ruokavirasto on tarkentanut Vipu-palvelun maksutapahtumia koskevan näytön maksu- ja takaisinperintätietoja, joten tuenhakija pystyy aiempaa tarkemmin katsomaan, mistä maksu tai takaisinperintä muodostuu. Palvelun kattavuuden johdosta ollaan pääosin luopumassa vuodenvaihteen jälkeen lähetettävistä paperisista tukiyhteenvedoista. Suurin osa tuensaajista voi hyödyntää maksutapahtumia koskevan näytön tietoja verotuksessaan heti vuodenvaihteessa, huomioiden muutamat poikkeukset jatkotoimenpiteissä, joita palvelusta ei vielä ole saatavilla. Paperinen yhteenveto lähtee edelleen tuensaajille, joilla on maksulipulla maksettuja tai ulosoton kautta perittyjä takaisinperintöjä. Lisäksi yhteenveto toimitetaan, mikäli tuensaajalla on palautettuja liikamaksuja tai takaisinperintöihin kohdistuneita tukimaksujen kuittauksien peruutuksia ja niiden palautuksia tuensaajalle. Vipu-palvelua käyttämättömät tuenhakijat saavat vastaavan palvelun kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen kautta.

6. Maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) muuttaminen

Markkinajärjestelylain muutoksessa oli kyse teknisestä viittaussäännöksestä, jonka tarkoituksena on selvittää, että kansallisesti tietyille aloille Suomessa maksettavat tuet eivät kuulu markkinajärjestelylain soveltamisalaan. Tämän vuoksi asiaan ei liity markkinajärjestelystä annetun lain soveltamista.

7. Maatalouden huoltovarmuuspaketti

Venäjän hyökkäys Ukraina keväällä 2022 aiheutti merkittäviä häiriöitä ja ongelmia maatalous- ja elintarvikemarkkinoille Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti. Maa-liskuun lopulla Euroopan unioni päätti maatalousbudjettinsa kriisivarauksen jaosta jäsenmaille. Monia muitakin muutoksia tehtiin unionin tasolla yhteisen maatalouspolitiikkaan kriisin vaikutusten lieventämiseksi.

Suomessa hallitus päätti ottaa käyttöön maatalouden huoltovarmuuspaketin. Huoltovarmuuspakettiin kuuluvat vuoden 2022 kriisitukina Etelä-Suomen poikkeuksellinen mukautustuki sekä lisämaksut C-tukialueelle kasvihuonetuotannon tukeen, puutarhatuotteiden varastointitukeen ja sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotettuun tukeen. Lisäksi luonnonhaittakorvauksen tukitasoa korotettiin.

Etelä-Suomen poikkeuksellinen mukautustuki kohdistui AB-tukialueen maataloustoimintaa vuonna 2022 jatkaneisiin tiloihin, joille on myönnetty 2021 kasvihuonetuotannon tukea, puutarhatuotteiden varastointitukea tai sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotettua tukea. Tuki rahoitetaan osin EU:n ja osin kansallisista varoista. Tukea maksettiin syyskuussa 2023 yhteensä noin 20,5 miljoonaa euroa.

Lisämaksuna pohjoisen alueen maataloille maksetaan C-tukialueen tiloille korotuksina kasvihuonetuotannon, puutarhatuotteiden varastointi- sekä sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotettuun tukeen. Tukea maksettiin vuonna 2022 ja osin maksetaan vuonna 2023 yhteensä noin 21 miljoonaa euroa.

Luonnonhaittakorvausta ja sen kotieläin-korotusta vuonna 2022 hakeneet maatilat saivat 120 miljoonan euron korotuksen osana huoltovarmuuspakettia.

Lisäksi huoltovarmuuspakettiin kuului verohallinnon kautta toimeenpantavia verohelpotuksia.

Näitä toimenpiteitä ja tukia ei tarkemmin käsitellä tämän selvityksen yhteydessä, koska tuet eivät liity HE 140/2014 vp esityksiin Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta.

8. Lopuksi

Tämän selvityksen alaisten lakien toimeenpano päättyy siten, että lakeja sovelletaan ainoastaan vuoden 2022 ja sitä ennen jätettyjen tukihakemusten käsittelyyn. Suomen yhteisen maatalouspolitiikan suunnitelma vuosille 2023 – 2027 hyväksyttiin komissiossa ensimmäisenä yhdessä kuuden muun jäsenvaltion kanssa 31.8.2022. Maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnöt uutta yhteistä tulosperusteista maatalouspolitiikkaa koskevista laeista on annettu marraskuussa 2022. Vuoden 2022 tukien maksuja jatketaan kuitenkin keväällä 2023. Näiden tukien maksujen etenemistä ei tulla enää antamaan erillistä selvitystä, jollei maa- ja metsätalousvaliokunta toisin asiasta totea.

VN/34179/2022-MMM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: